

ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG

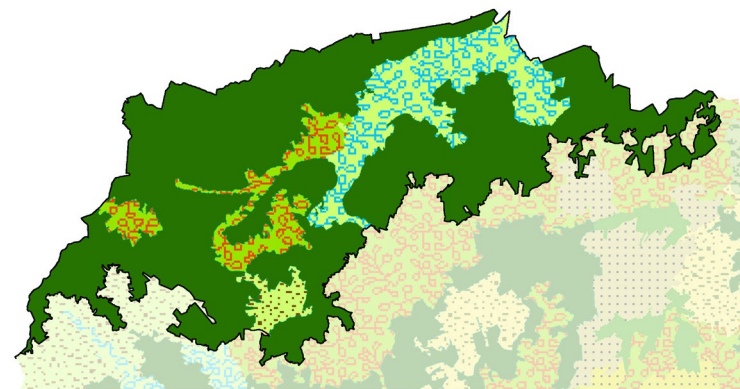
511. GÖMÖR–TORNAI-KARST TÁJKARAKTER-TERÜLET

A Gömör–Tornai-karszt tájkarakter-területet több, kisméretű karszthegység (Aggteleki-, Szendrői-, Rudabányai, Szalonnai-karszt) és az azokat elválasztó Tornai-dombság, illetve az Alsó-Bódva- és a Rakacai-völgyek változatos együttese alkotja. A korábbi bányászati tevékenység megszűntével ma már a hegységek közös jellemzője a bolygatatlan erdőborította táj, az elnéptelenedő, ritkás településhálózat. Az aggteleki rész kiemelkedő természeti értékeket képvisel. Területe 464,9 km².

Fotó: Csorba Péter (Aggtelek, 2019)

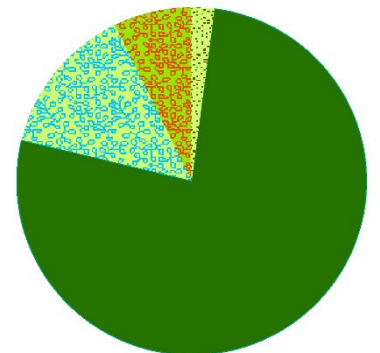
A Gömör–Tornai-karszt tájkarakter-területen előforduló tájkarakter-típusok

- Erdődomináns, jellemzően homogén középhegységi és hegységperemi táj
- Gyepdomináns, mozaikos medence, völgy és dombsági táj
- Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy
- Változatos felszínborítású, hullámos síksági és dombsági medencetáj vízfolyásokkal

Tájkarakter-típusok	Össz-terület (km ²)	Terület-arány (%)	Folt-szám	Átlagos foltméret (km ²)	Szórás (km ²)
Gömör–Tornai-karszt	464,92	100,00%	6	77,49	81,71
Gyepdomináns, mozaikos medence, völgy és dombsági táj	9,67	2,08%	1	9,67	0,00
Erdődomináns, jellemzően homogén középhegységi és hegységperemi táj	356,50	76,68%	2	178,25	60,98
Változatos felszínborítású, hullámos síksági és dombsági medencetáj vízfolyásokkal	65,03	13,99%	1	65,03	0,00
Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy	33,73	7,25%	2	16,86	10,22

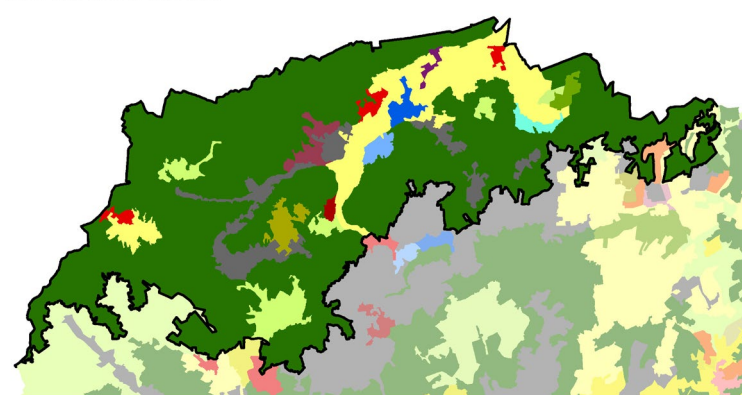

A GÖMÖR–TORNAI-KARST TÁJKARAKTER-TERÜLET KULCSJELLEMZŐI

I/1. Domborzat

Bár táj domináns domborzati típusa az erős hullámos dombság (közel 38%), a terület nagyrészt (mintegy 56%-át) a középhegységi típusok jellemzik. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/1. térkép)

I/2. Komplex felszínborítás-típusok

1000 - Településdomináns homogén	4501 - Gyep-erdőmozaik
1001 - Településdomináns mozaikos	4601 - Gyep-víz mozaik
1401 - Település-gyepmozaik	5000 - Erdődomináns homogén
1601 - Település-vízmozaik	5001 - Erdődomináns mozaikos
2001 - Szántódomináns mozaikos	6000 - Vízdomináns homogén
2401 - Szántó-gyepmozaik	6001 - Vízdomináns mozaikos
4001 - Gyepdomináns mozaikos	7001 - Dominancia nélküli

1:500 000
0 5 10 km

SZÉCHENYI

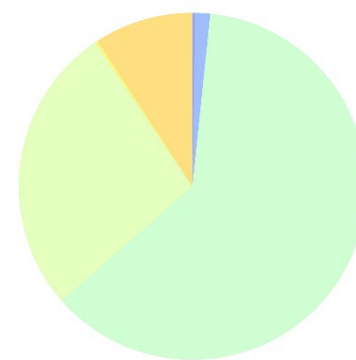
Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/2. térkép)

TERMÉSZETI JELLEMZŐK

II/1. Éghajlati körzetek

Döntően mérsékelt hűvös- mérsékelt száraz terület (62%) néhol száraz foltokkal (27%), délkeleten mérsékelt meleg - száraz részekkel. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/1. térkép)

Éghajlati körzetek	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	
mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz	61,92%
mérsékelt hűvös - száraz	26,99%
mérsékelt meleg - száraz	9,18%
hűvös - mérsékelt száraz	1,37%
hűvös - mérsékelt nedves	0,27%
mérsékelt meleg - mérsékelt száraz	0,27%

II/2. Tengerszint feletti magasság

A tengerszint feletti magasság a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző magassági értékek leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/2. térkép)

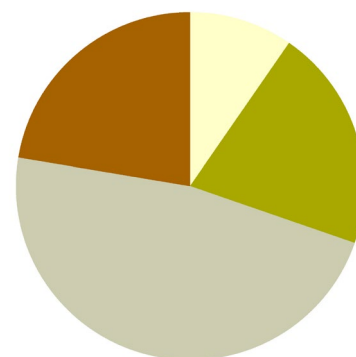
II/3. Relief

A relief a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző felszín-mozgalmassági jellemzők leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/3. térkép)

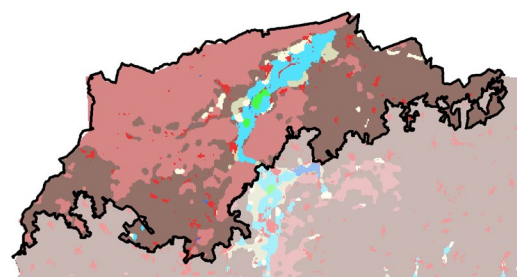
II/4. Alapkőzet

Jellegzetes és domináns kőzettípusa a mészkő, de emellett az alacsonyabb térszíneken harmadkori üledék, nyirok és alluviális üledék is előfordul. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/4. térkép)

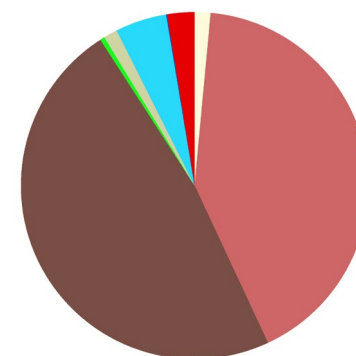
Kőzet név	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	100,00%
glaciális és alluviális üledék	9,63%
harmadkori és idősebb üledék	20,68%
mészkő és dolomit	47,33%
nyirok	22,36%

II/5. Talajtípusok

Talajtípus	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	100,00%
Barna erdőtalajok	47,82%
Közethatású talajok	41,58%
Öntés és lejtőhordalék talajok	4,78%
Beépített terület	2,55%
Váztalajok	1,48%
Réti talajok	1,28%
Csernozjom talajok	0,43%
Nyílt vízfelszín	0,08%

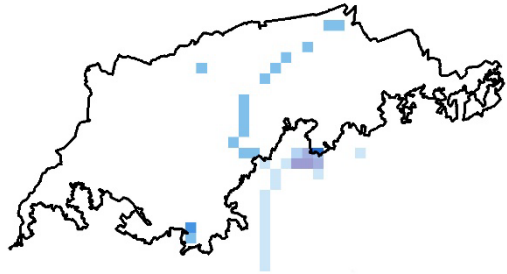

A táj két meghatározó- főtípusa a közethatású talaj és a barna erdőtalaj. A közethatású (rendzina talaj) főként az Aggteleki karszt területén helyezkedik el. A Bódva völgyében öntéstalajok is találhatóak. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/5. térkép)

II/6. Felszíni vizek területaránya

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

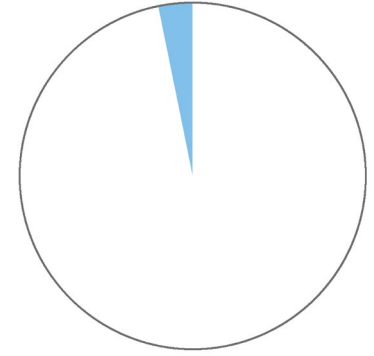
0 5 10 km

SZÉCHENYI

Felszíni vizek területaránya	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	
0-1% - nincs, elenyésző	96,38%
1-5% - alacsony	3,20%
5-10% - közepes	0,21%
10-20% - magas	0,21%

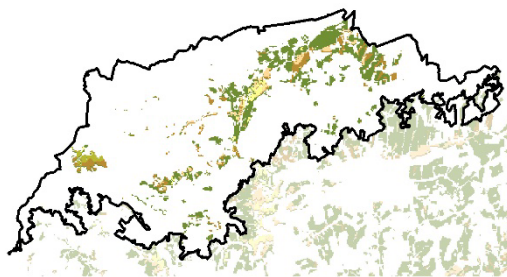
A felszíni vizek aránya a tájban elhanyagolható, 0,002 km²/ km².

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/6. térkép)

II/7. Ökotípusos földhasználat

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

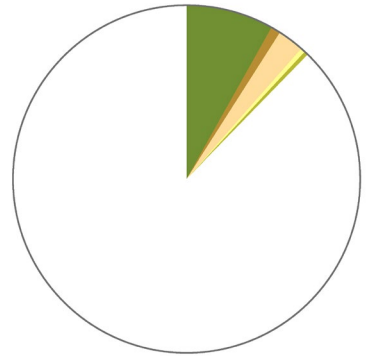
0 5 10 km

SZÉCHENYI

Ökotípusos földhasználat	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	12,30%
kiváló termőhelyi adottságú szántó	0,42%
kiváló termőhelyi adottságú, környezetileg érzékeny szántó	0,37%
gyenge és közepes termőhelyi adottságú szántó	0,90%
gyenge és közepes, környezetileg érzékeny szántó	2,46%
erdőtelepítésre javasolt terület	8,14%

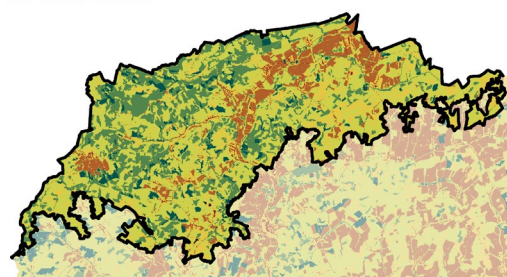

Az ökotípusos vizsgálat szerint a táj területének több, mint 8 %-án erdőszítés javasolt, a terület mintegy 2,5 százalékán pedig - a növénytermesztés szempontjából közepes és gyenge talajadottságok, illetve a környezeti érzékenység következtében - a szántók extenzifikációja (földhasználat-váltás vagy szántóföldi művelés külterjesítése) indokolt. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/7. térkép)

II/8. Ökológiai állapot

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

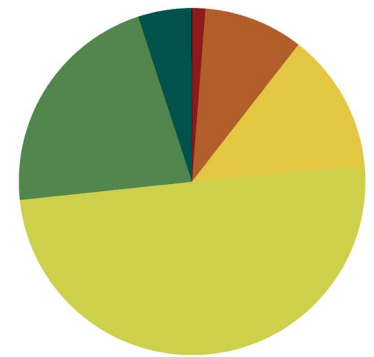
0 5 10 km

SZÉCHENYI

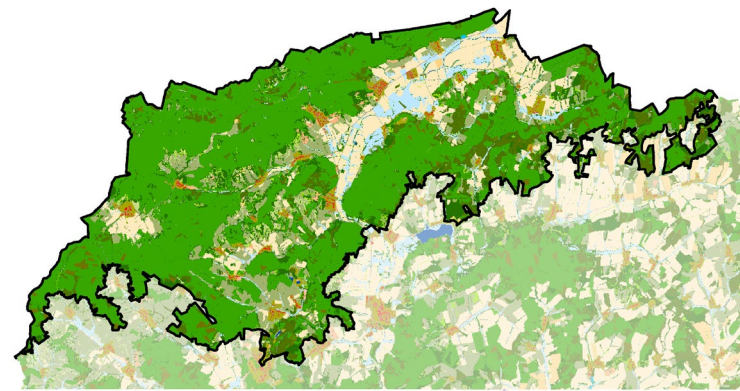
Ökológiai állapot	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	
Mesterséges felszín	1,2
Rossz ökológiai állapot	9,3
Kedvezőtlen ökológiai állapot	13,0
Közepes ökológiai állapot	49,7
Jó ökológiai állapot	21,7
Kiváló ökológiai állapot	5,0
Adathiány	0,0

A Gömör–Tornai-karszt 50%-a közepes állapotú, ezenfelül a jó állapotú területek is viszonylag magas arányban vannak jelen (22%), a kiváló állapotú területek aránya 5%, a beépített területek aránya igen alacsony (1%), a rossz és a kedvezőtlen állapotú területek 22%-ot tesznek ki. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/8. térkép)

FELSZÍNBORÍTÁS-JELLEMZŐK

II/9. Ökoszisztéma-alaptérkép (2. szint)

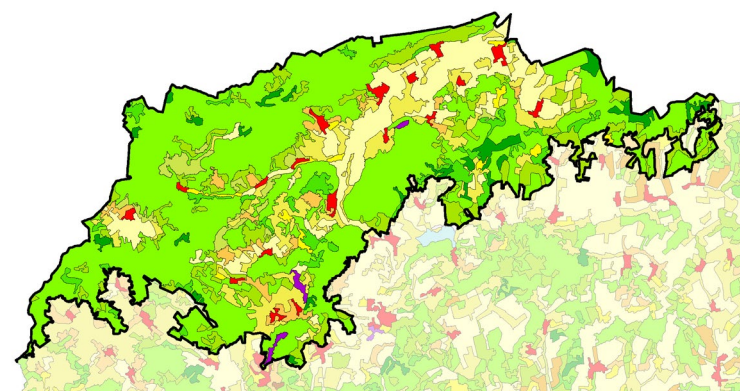
1:500 000
0 5 10 km

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/9. térkép)

11 : Épületek	35 : Máshová nem besorolható lágú száraz növényzet
12 : Utak és vasutak	41 : Többetvízhatástól független (TVFLN) erdők
13 : Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	42 : Természetszerűbb galériaerdők
14 : Zöldfelületek mesterséges környezetben	43 : Egyéb vízhatás alatt álló (TVHA) erdők
21 : Szántóföldek	44 : Idegenhonos fajok dominálta erdők, faültetvények
22 : Állandó kultúrák	45 : Erdőként nyilvántartott faállomány nélküli, vagy felújítás alatt álló területek
23 : Komplex területek	46 : Máshová nem besorolható fás száraz növényzet
31 : Homoki gyepek	51 : Lágú száraz dominanciájú vizes élőhelyek
32 : Szikes és szikesedésre hajlamos gyepek	52 : Fás száraz dominanciájú vizes élőhelyek
33 : Sziklakibúvássokkal tarkított gyepek	61 : Állóvizek
34 : Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	62 : Vízfolyások

II/10. CORINE felszínborítás

1:500 000
0 5 10 km

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/10. térkép)

Összefüggő településszerkezet	Gyümölcsösök, boggyósok
Nem összefüggő településszerkezet	Rét, legelő
Ipari vagy kereskedelmi területek	Komplex művelési szerkezet
Út - és vasúthálózat és csatlakozó területek	Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel
Kikötők	Lomlevelű erdők
Repülőterek	Tűlevelű erdők
Nyersanyag kitermelés	Vegyes erdők
Lerakóhelyek, meddőhányók	Természetes gyepek, természetközeli rétek
Építési munkahelyek	Átmeneti erdős-cserjés területek
Városi zöldterületek	Ritkás növényzet
Sport-, szabadidő- és üdülőterületek	Szárazföldi mocsarak
Nem öntözött szántóföldek	Tőzeglápok
Rizsföldek	Folyóvizek, vízi utak
Szőlők	Állóvizek

II/11. Felszínborítás-átalakulás típusok

Felszínborítás stabilitás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	117	100,00%
1 - Stabil	48	41,03%
2 - Kvázi stabil	25	21,37%
3 - Lépcsőzetes	14	11,97%
4 - Ciklikus	10	8,55%
5 - Dinamikus	20	17,09%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/11. térkép)

II/12. Felszínborítás-átalakulás jellege

Felszínborítás átalakulás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	117	100,00%
1 - Változatlan terület	59	50,43%
2 - Településnövekedés	3	2,56%
3 - Extenzifikáció	25	21,37%
4 - Intenzifikáció	13	11,11%
5 - Dinamikus terület	17	14,53%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/12. térkép)

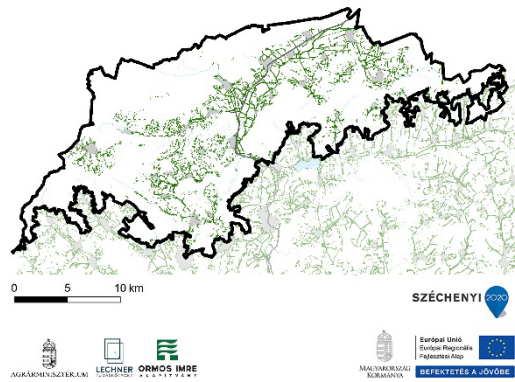
II/13.-16. Stabil felszínborítású területek (stabil településterület, stabil szántó-, kert-, szőlőterület, stabil erdőterület, stabil gyepterület és vízfelszín)

(Az indikátorok országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/13.-16. térkép)

II/17. Zöld vonalas elemek sűrűsége

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

ZÖLD VONALAS ELEMELK SŰRŰSÉGE

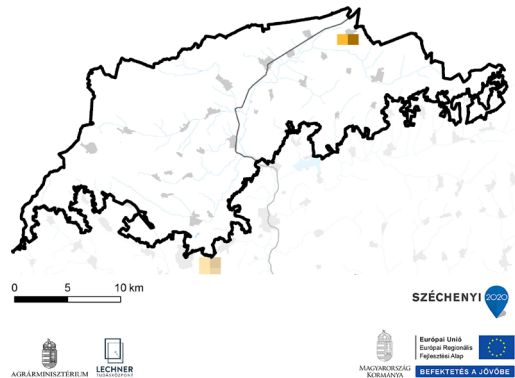
- Zöld vonalas elem
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Belterület
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

Zöld vonalas elemekben szegény terület. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/17. térkép)

II/18. Beépítettség növekedése (1990-2018)

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

1990-2018 között az új települési területek kialakulása nem volt jelentős, Hídvégradó környéké alakultak ki kisebb területek. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/18. térkép)

Beépítettség növekedése (1990-2018)	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	
0%	99,57%
1-6%	0,22%
10-20%	0,22%

II/19. Közlekedési hálózat sűrűsége

A közlekedési hálózat sűrűsége a tájban alacsony, 0,19 km/km². (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/19. térkép)

Közlekedési hálózat sűrűsége	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	
0-0,44 km/km ²	85,50%
0,44-1,56 km/km ²	10,87%
1,56-9,44 km/km ²	3,62%

II/20. Roncsolt területek aránya (külfertéses bányák, hulladéklerakó)

Földhasználati információk alapján a roncsolt területek (lerakók, külszíni bányaterületek) tájkarakter területéhez viszonyított aránya az országos átlag feletti, egyes részeken tájalakító hatásuk jelentős. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/20. térkép)

ANTROPOGÉN ÉS PERCEPCIONÁLIS JELLEMZŐK

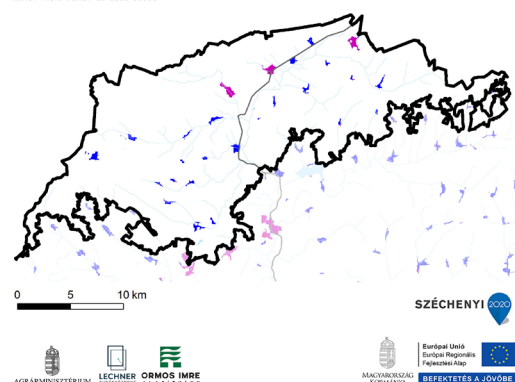
II/21. Település-sűrűség (belterületi beépített területek eloszlása)

Településhálózati szempontból az Északi- és a Dunántúli középhegység azonos, sűrű hálózatú (0,26 db/km²) csoportot alkot. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/21. térkép)

II/22. Településméret (átlagos belterületi települési terület mérete)

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

TELEPÜLÉS MÉRETKATEGÓRIÁJA

- 1 (0-0,48 km²)
- 2 (0,48-4,8 km²)
- 3 (4,8-14 km²)
- 4 (14-35 km²)
- 5 (35-80 km²)
- 6 (80-215 km²)
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

A középhegységek településhálózatát változatos településméreteket, ezen belül a 2. településméret kategórián belül az átlagosan 60 ha és a 4. településméret kategórián belül az átlagosan 492 ha nagyságú települések jellemzik. A legnagyobb település 8,74 km², a 4 km²-t meghaladó települések száma 19 db, míg a nagyterjedésű települési területek száma 8 db. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/22. térkép)

II/23. Külterületi szóránybeépítés sűrűsége

A külterületi beépítések sűrűsége átlagos (0,51 db/km²), nem minden belterületekhez tartozik külterületi beépítés. A külterületi beépítések mérete átlagos (0,64 ha), ez azonban igen nagy változatosságból adódik: előfordulnak a legkisebb településekkel vetekedő, vagy azt meghaladó méretű, beépített komplex művelésű területek, bányaműveléssel összefüggő területek, üdülő területek, gazdasági területek, de szép számban található egész kisméretű szórányok is. A szórányok elhelyezkedését is a sokféleség jellemzi, hol önállóan, hol a belterület folytatásaként állnak, megfigyelhető a szórányok főbb úthálózat menti sűrűsödése is. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/23. térkép)

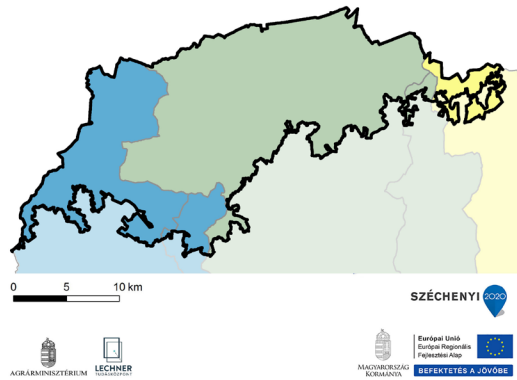
II/24. Nagy kiterjedésű települési tér

A tájkarakter-területet nem érinti nagy kiterjedésű települési tér. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/24. térkép)

II/25. Népeségváltozás

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

NÉPESÉGVÁLTOZÁS (1980-2019)

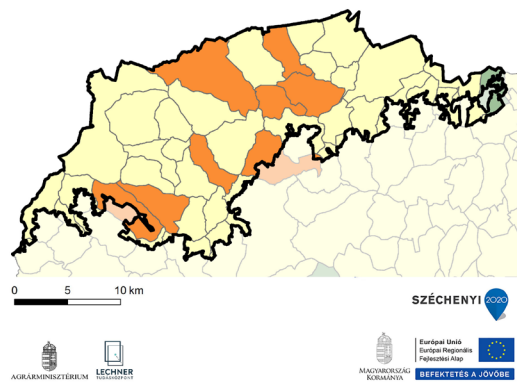
65,5 - 75,9%
75,9 - 84,4%
84,4 - 98,6%
98,6 - 129,8%
129,8 - 177,6%

A Gömör-Tornai-karszt térségében az elmúlt 40 évben jelentős népességcsökkenés mutatható ki. Legnagyobb mértékben (az országos maximumot közelítően) ez a csökkenés a térség nyugati területeit érintette (Putnoki járás). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/25. térkép)

II/26. Külterületi lakosok arányának változása

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

KÜLTERÜLETI LAKOSOK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA (1980-2011)

-103,3 - -74,10%
-74,0 - -16,1%
-16,0 - 0,0%
0,1 - 8,1%
8,2 - 34,5%

A Gömör-Tornai-karszt térségében a külterületi lakosok aránya a települések többségénél csökkent, néhány település esetében azonban növekedés volt megfigyelhető (pl.: Szögliget, Tornaszentandrás). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/26. térkép)

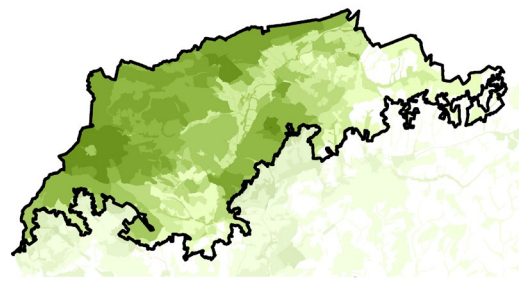
II/27. Néprajzi táj

Magában foglalja a Galyaság néprajzi tájat és érinti Gömört és a Cserhátat. Jellemzően aprófalvas terület, református vidék. A Gömör-Tornai karsztvidék magyarországi része itt található. Jellemző a Felföldi háztípus nagyszámú megléte a településekben, amelyek nagyobb része szabálytalan szerkezetű. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/27. térkép)

II/28. Természeti és kulturális örökség

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

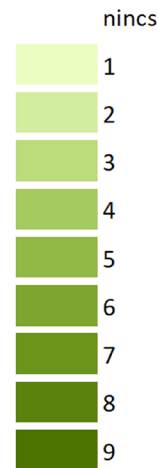

0 5 10 km

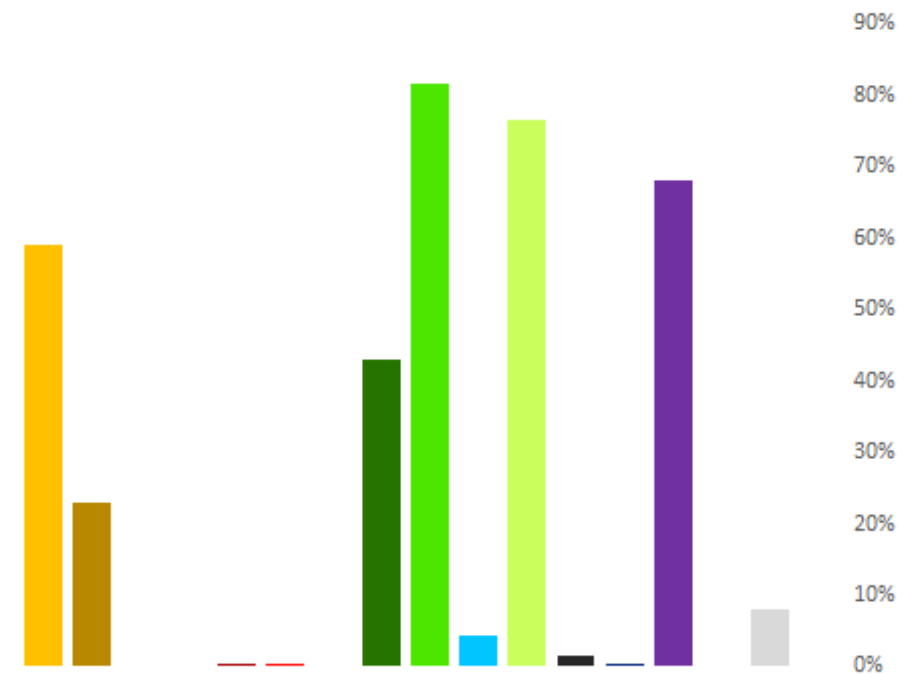
TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Védelmi célú területi lehatárolások száma

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/28. térkép)

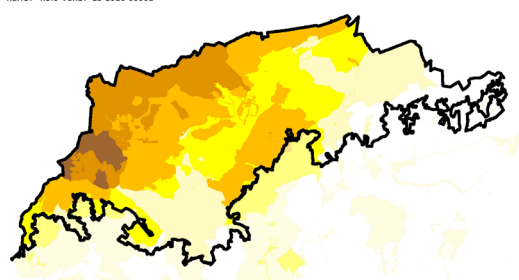
Védelmi célú területek	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	464,91	100,00%
Natura 2000 terület	274,27	58,99%
Barlang védőövezet	106,72	22,95%
EU diploma	0,00	0,00%
Naturpark	0,00	0,00%
Természeti emlék	0,03	0,01%
Természetvédelmi terület	0,64	0,14%
Tájvédelmi körzet	0,00	0,00%
Nemzeti park	199,52	42,91%
MAB bioszféra rezervátum	379,79	81,69%
Ramsari terület	20,56	4,42%
Nemzeti ökológiai hálózat	355,61	76,49%
Országos védettségű kulturális örökség	7,50	1,61%
Országos, területi védettségű kulturális örökség	0,32	0,07%
Világörökség terület	316,27	68,03%
Világörökség várományos terület	0,00	0,00%
Nem védett terület	37,86	8,14%

II/29. Megbecsültség

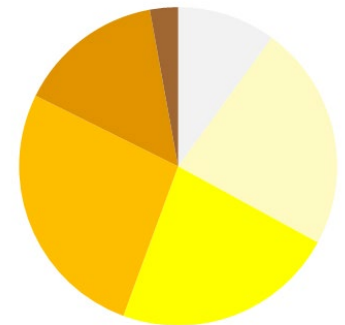
KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

0 5 10 km

Megbecsültség	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	464,91	100,00%
1 - Nincs, igen alacsony	46,56	10,02%
2 - Alacsony	106,51	22,91%
3 - Mérsékelt	105,44	22,68%
4 - Számottevő	124,20	26,71%
5 - Jelentős	68,92	14,82%
6 - Magas	13,29	2,86%
7 - Nagyon magas	0,00	0,00%
8 - Kiemelkedő	0,00	0,00%

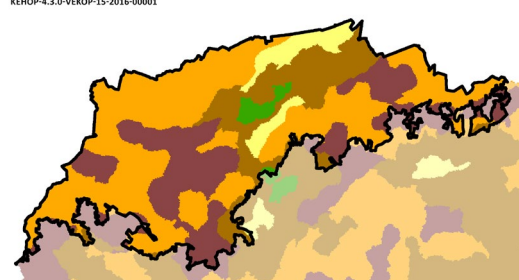

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/29. térkép)

II/30. Vizuális jellemzők

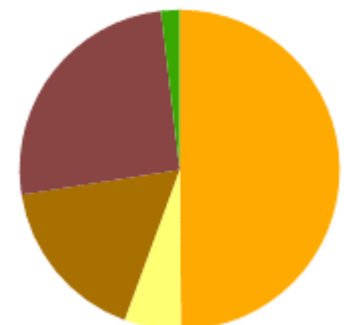
KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

0 5 10 km

Vizuális jellemzők	Területarány (%)
Gömör–Tornai-karszt	
Zárt, homogén, szegélyekben szegény területek	49,8
Átlátható, szegélyekben szegény területek	5,7
Átmeneti, közepesen zárt területek	16,9
Szegélyekben gazdag, de nem átlátható, zárt területek	25,6
Átlátható, nyitott, szegélyekben gazdag területek	1,9

A tájat a zárt, homogén, szegélyekben szegény területek (50%) uralják. Kis mértékben szegélyekben gazdag, de nem átlátható, zárt területek (26%) is előfordulnak. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/30. térkép)